

**STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ MGR JACKA KUDŁY
PT. JURYSDYKCJA KRAJOWA W SPRAWACH DOTYCZĄCYCH UBEZPIECZEŃ
WEDŁUG ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE)
NR 1215/2012**

przygotowywanej pod kierunkiem prof. dra hab. Karola Weitza (promotor)
oraz dra hab. Tadeusza Zembrzuskiego (promotor pomocniczy)

Przedmiotem pracy jest jurysdykcja krajowa w sprawach dotyczących ubezpieczeń na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012.

Zaprezentowane w pracy wyniki badań prowadzonych metodą dogmatycznoprawną, teoretycznoprawną i historyczną potwierdzają z jednej strony tezę o konieczności ochrony strony słabszej stosunku ubezpieczeniowego, z drugiej jednak dowodzą braku celowości istnienia odrębnego reżimu jurysdykcyjnoprawnego w sprawach ubezpieczeniowych.

Praca ma pięć zasadniczych celów badawczych. Pierwszym jest zidentyfikowanie norm regulujących jurysdykcję krajową w sprawach dotyczących ubezpieczeń i ustalenie hierarchii ich stosowania. Drugim – określenie zakresu podmiotowo-terytorialnego i przedmiotowego zastosowania regulacji sekcji trzeciej rozdziału II rozporządzenia nr 1215/2012. Trzecim, przedstawienie poszczególnych podstaw jurysdykcyjnych w sprawach dotyczących ubezpieczeń i określenie charakteru całego szczególnego systemu norm jurysdykcyjnych w sprawach dotyczących ubezpieczeń. Czwartym, węzłowym, celem pracy jest zbadanie funkcjonowania mechanizmów ochrony strony słabszej stosunku ubezpieczeniowego, na którą składa się zasadniczo pięć elementów:

1. asymetria regulacji jurysdykcji krajowej, przejawiająca się w uprzywilejowaniu strony słabszej – ubezpieczającego, ubezpieczonego i uposażonego z tytułu ubezpieczenia, a także poszkodowanego – w postaci możliwości skorzystania przez nich z ustanowionych przemiennie podstaw jurysdykcji, przy jednoczesnym braku takiego prawa dla strony silniejszej – ubezpieczyciela;
2. ograniczenie swobody stron w zawieraniu umów jurysdykcyjnych;
3. asymetryczne wzmocnienie skuteczności umów jurysdykcyjnych w przypadku zaistnienia pozytywnego konfliktu kompetencyjnego pomiędzy sądami z różnych państw członkowskich, które z jednej strony – w razie wytoczenia powództwa przez ubezpieczyciela – przeciwdziała pozwaniu strony słabszej przed sądem niewłaściwym na podstawie umowy jurysdykcyjnej (w szczególności za pomocą „powództwa torpedowego”), zanim powództwo przed sądem prorogowanym wniesie strona słabsza (odejście od priorytetu czasowego), a z drugiej strony – w razie wytoczenia powództwa przez stronę słabszą przed sądem niewłaściwym na podstawie umowy jurysdykcyjnej (*forum non prorogatum*) – wyłącza konieczność zawieszenia postępowania przez ten

sąd do czasu wypowiedzenia się w przedmiocie swojej jurysdykcji lub jej braku przez sąd prorogowany;

4. obowiązek pouczenia strony słabszej o prawie do zakwestionowania jurysdykcji sądu oraz o skutkach wdania się w spór;

5. zachowanie możliwości kontroli jurysdykcji pośredniej w państwie uznania lub wykonania orzeczenia.

Piątym celem pracy jest ustalenie, czy ochrona strony słabszej za pomocą omawianych mechanizmów jest realizowana w sposób prawidłowy, tj. wystarczający, czy też nadmierny. W szczególności konieczna jest odpowiedź na pytanie o zasadność istnienia odrębnej regulacji jurysdykcji dla spraw ubezpieczeniowych, unormowanych w sekcji trzeciej rozdziału II rozporządzenia nr 1215/2012.

Rozprawa doktorska składa się z siedmiu rozdziałów poprzedzonych wprowadzeniem i zakończonych wnioskami i uwagami końcowymi. W pierwszym rozdziale pracy przedstawiono kwestie materialnoprawne dotyczące umowy ubezpieczenia i konstrukcji stosunku ubezpieczenia, do których odnosi się regulacja jurysdykcji w rozporządzeniu nr 1215/2012, używając terminologii z dziedziny materialnego prawa ubezpieczeniowego. Rozbudowany zakres uwag propedeutycznych, dotyczących zagadnień materialnego prawa ubezpieczeniowego wynika z ich złożoności i hermetyczności, która ulega multiplikacji po nałożeniu na konstrukcję ubezpieczenia ram procesowych oraz europejskich regulacji jurysdykcyjnych rozporządzenia nr 1215/2012.

W rozdziale drugim pracy ukazano rys historyczny rozwoju europejskiej regulacji jurysdykcji w sprawach ubezpieczeniowych, począwszy od konwencji brukselskiej z 1968 r. W rozdziale zidentyfikowano też źródła norm regulujących jurysdykcję w sprawach dotyczących ubezpieczeń i wskazano hierarchię ich stosowania oraz określono relacje pomiędzy nimi. Przedstawiona została także regulacja prawa polskiego w przedmiocie jurysdykcji krajowej w sprawach ze stosunku ubezpieczenia na podstawie art. 1103⁵ k.p.c. W rozdziale tym są przeanalizowane ogólne wymagania zastosowania rozporządzenia nr 1215/2012 w postaci miejsca zamieszkania w państwie członkowskim i występowanie elementu zagranicznego.

Zasadnicza część pracy to rozdział trzeci, czwarty i piąty. W rozdziale trzecim przeprowadzono analizę zakresu zastosowania szczególnych norm jurysdykcyjnych w sprawach ubezpieczeń zawartych w sekcji trzeciej rozdziału II rozporządzenia nr 1215/2012. Przedstawiono podmiotowo-terytorialny i przedmiotowy zakres zastosowania rozporządzenia nr 1215/2012 w sprawach ubezpieczeniowych. Szczególne znaczenie mają rozważania dotyczące sprecyzowania kategorii podmiotów objętych określeniem „strony słabszej”, możliwości powołania się na omawiane przepisy także przez następców prawnych strony słabszej, kwestii autonomicznej wykładni terminu „sprawa ubezpieczeniowa” i wyłączeń przedmiotowych z zastosowania przepisów sekcji trzeciej rozdziału II rozporządzenia nr 1215/2012.

Na rdzeń pracy składa się przedstawienie w rozdziale czwartym podstaw jurysdykcji w sprawach ubezpieczeniowych dostępnych stronie słabszej oraz ubezpieczycielowi. Spojrzenie na omawianą problematykę z tych dwóch perspektyw pozwala uwidocznić asymetrię regulacji przewidującej zasadniczo siedem podstaw jurysdykcyjnych dla ubezpieczającego, ubezpieczonego, uposażonego z tytułu ubezpieczenia lub poszkodowanego oraz jedną dla ubezpieczyciela, nie licząc także przedstawionej w tym rozdziale podstawy jurysdykcji wynikającej z powództwa wzajemnego oraz opisanych w dalszej części pracy podstaw jurysdykcji wynikających z umów jurysdykcyjnych. Szczególną uwagę poświęcono zagadnieniom powództwa interwencyjnego przeciwko ubezpieczycielowi, podstawy jurysdykcji dla *actio directa* poszkodowanego oraz przypozowaniu ubezpieczającego i ubezpieczonego przed forum właściwym dla powództwa bezpośredniego poszkodowanego.

W rozdziale piątym została zbadana kwestia również dotycząca istoty ochrony strony słabszej, w postaci dopuszczalności umownego określenia jurysdykcji w sprawach ubezpieczeniowych oraz wpływu umowy jurysdykcyjnej na osoby trzecie, zwłaszcza następców prawnych. Analizie poddano także wzmocnienie skuteczności umów jurysdykcyjnych w sytuacji, w której ubezpieczyciel jest stroną powodową oraz rezygnację ze wzmocnienia skuteczności umów jurysdykcyjnych w celu przyspieszenia postępowania w sytuacji, w której w roli powoda występuje strona słabsza stosunku ubezpieczenia.

W rozdziale szóstym przedstawiono możliwość przyjęcia przez sąd, również w sprawach dotyczących ubezpieczeń, jurysdykcji na podstawie tzw. milczącej prorogacji, tj. wdania się w spór. W stosunku do tytułowego zagadnienia, jurysdykcja na podstawie wdania się w spór przejawia szczególną specyfikę, ze względu na nowowprowadzoną instytucję pouczenia strony słabszej na podstawie art. 26 ust. 2 rozporządzenia nr 1215/2012 o skutkach wdania się w spór. W związku z tym podjęte zostało w tym rozdziale zagadnienie zakresu i charakteru pouczenia, a także skutków prawnych braku pouczenia słabszej strony stosunku ubezpieczenia w postępowaniu przed sądem państwa pochodzenia.

Rozdział siódmy pracy dotyczy uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych wydanych w sprawach z zakresu ubezpieczeń, w szczególności w kontekście zachowania możliwości kontroli jurysdykcji pośredniej w sprawach ubezpieczeniowych w wezwanym państwie członkowskim na podstawie art. 45 ust. 1 lit. e pkt (i) rozporządzenia nr 1215/2012.